

11. Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет : [в 2-х т. ; Т. 1] / Г. В. Ф. Гегель ; [пер. с нем.; составление, общая редакция и вступительная статья А. В. Гулыги]. – Москва : Мысль, 1970. – 668 с. – (Философское наследие).
12. Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет : [в 2-х т. ; Т. 2] / Г. В. Ф. Гегель ; [пер. с нем.; составление, общая редакция и вступительная статья А. В. Гулыги]. – Москва : Мысль, 1971. – 630 с. – (Философское наследие).
13. Гегель Г. В. Ф. Философия религии : [в 2-х т. ; Т. 1] / Г. В. Ф. Гегель ; [пер. с нем.; составление, общая редакция и вступительная статья А. В. Гулыги]. – Москва : Мысль, 1975. – 532 с. – (Философское наследие).

УДК 316.42:004.5:17

Лазарева М. Л.

Львівський національний аграрний університет

НА ШЛЯХУ ДО ПОСТГУМАНІЗМУ, АБО РЕАЛЬНІ ТА ВІРТУАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУТНІСНОГО Я

У статті аналізуються причини, які породжують прагнення людини модифікувати та вдосконалювати себе. Серед них: фізична та інтелектуальна обмеженість, смертність, технологічний прогрес, потреба визнання тощо. Досліджується взаємодія медичної та мас-медійної сфер, які, створюючи та популяризуючи феномен «комплексного здоров'я», стимулюють людину видозмінювати себе. Також розглядаються пластична та віртуальна хірургії, які відкривають перед людиною шлях до створення нового образу. Увагу сконцентровано на трансформаціях у світоглядних установках людини, пов'язаних зі зміщеннями між віртуальною та реальною площинами її існування.

Ключові слова: *постгуманізм, надлюдина, вдосконалення, мас-медіа, пластична і віртуальна хірургія.*

В статье анализируются причины, порождающие стремление человека модифицировать и совершенствовать себя. Среди них: физическая и интеллектуальная ограниченность, смертность, технологический прогресс, потребность признания и т. п. Исследуется взаимодействие медицинской и масс-медийной сфер, которые, создавая и популяризируя феномен «комплексного здоровья», стимулируют человека видоизменять себя. Также рассматриваются пластическая и виртуальная хирургии, которые открывают перед человеком путь к созданию нового образа. Внимание сконцентрировано на трансформациях в мировоззренческих установках человека, связанных со смещениями между виртуальной и реальной плоскостями его существования.

Ключевые слова: *постгуманизм, сверхчеловек, совершенствования, масс-медиа, пластическая и виртуальная хирургия.*

In the paper the causes that generate human's desire to modify and improve himself are analyzed. Among them: physical and intellectual limitations, mortality, technological progress, the need for recognition and so on. Examined the interaction between medical and mass media spheres, which, through creating and popularizing the phenomenon of «comprehensive health», stimulates human to modify himself. Plastic and virtual surgeries that open to a man the path to create a new image are also considered. Attention is focused on the transformations in human worldview settings, which are related to the displacements between the virtual and the real areas of his existence.

Key words: *posthumanism, superman, improvement, mass media, plastic and virtual surgery.*

Незважаючи на віру людства у свій духовний потенціал та вище призначення, людина сама по собі є досить крихкою структурою: ані її тіло (недосконале, кволе та смертне), ані її розумовий потенціал на сьогодні не використовуються на повну потужність. Проте це не означає, що цим еволюція людського виду й завершиться. Так, представники постгуманістичних концепцій (Р. Курцвейл, Е. Кларк, Н. Бостром, Д. Пірс та ін.) вважають, що сучасна людина – це лише перехідний етап до надлюдина, до істоти, яка в майбутньому зможе трансформувати не лише себе, але й увесь Всесвіт. Робототехніка, креоніка, нанотехнології,

генна інженерія тощо – усі ці розробки дозволять людині викоринити усі недоліки, пов'язані з її біологічною недосконалістю, та «переродитись» у більш бездоганну істоту. Однак подібний процес не є однобічним і криє у собі спробу зазирнути у незвідані досі глибини людського буття, відповідно аналіз можливих наслідків (їх біологічного, етичного, технологічного та інших аспектів), з якими людина стикнеться на своєму шляху до стадії постгуманізму, є *метою* цього дослідження.

Зауважимо, що трансформації та модифікації тілесності вже доволі тривалий час не є дивиною для громадськості. Так, скажімо, вживання допінгів, регенеративні та репродуктивні практики, хоч і викликають бурхливі дискусії в області етики, усе ж доволі часто використовуються. Зрозуміло, що такі теми як контроль над народжуваністю чи селективний відбір ембріонів є тими питаннями, які активно обговорюються представниками як релігійної, так і світської етики, однак, коли йдеться про порятунок людського життя чи попередження генетичних захворювань, подібні втручання у природний процес репродукції розглядаються як допустимі, або й необхідні. Питання ж полягає у тому, де знаходиться межа, перехід якої перетворить прагнення людини врятувати життя у евгенічну жагу виведення нового досконалого виду – надлюдини.

Принагідно зауважимо, що історичні концепції надлюдини, зокрема розробки Ф. Ніцше, сильно відрізняються від того, що розуміють під цим феноменом постгуманісти. Сьогодні йдеться не про переборення людиною себе шляхом морального вдосконалення, не про її вивіщення над своїми поривами та примітивними бажаннями за допомогою сили волі, не про звільнення від ціннісних та релігійних норм, а про довершення себе як біологічного виду, про розкриття свого інтелектуального потенціалу, про можливість видозмінювати реальність навколо нас. Розвиток сучасних технологій та науковий прогрес вже вивели людство на новий рівень функціонування й не слід дивуватись тому, що людина прагне використати технологічні здобутки не лише для створення комфортних умов існування, але й для модифікації власного тіла.

Як влучно зазначає Ю. Габермас, людина народжується недоробленою. Процес її становлення відбувається поступово й залежить від оточуючого середовища, від прийняття чи неприйняття її іншими, від їх ставлення до її зовнішності, рис характеру, соціального статусу, фінансового стану тощо. Зрозуміло, що людина переживає потребу визнання, бажання подобатись оточуючим, прагнення викликати заздирість чи наслідувати когось. Відповідно недосконалість пригнічує її, стимулює до спроб вдосконалити себе, підвищити свою потужність різними способами, серед яких є і технології. Однак Ю. Габермас досить скептично ставиться до усе популярнішого процесу технологізації людського тіла: «Тіло, нашпиговане різноманітними протезами, що підвищують його ефективність, чи записаний на жорсткий диск всемогутній ангелоподібний інтелект – це фантастичні образи. Вони проривають кордони і руйнують взаємозв'язки, які ми досі у своїй повсякденній діяльності сприймали як трансцендентально необхідні» [5, с. 54]. Цим Ю. Габермас виносить дискусію щодо процесу технологічного оснащення людського тіла на площину етичності і акцентує увагу на питанні, якою мірою видозміни, яким людина піддає своє тіло, впливають на її саморозуміння та етичні норми, які спрямовують наші вчинки та визначають наші вибори.

Продовжуючи аналіз, зауважимо, що зміна тілесних характеристик та способів презентації себе оточуючому світу свідчить про намагання звичайної пересічної людини отримати певні бонуси у тих чи інших сферах життя – знайти високооплачувану роботу, підвищити свій соціальний статус, вдало влаштувати особисте життя тощо. Водночас ці вдосконалення можна розцінювати і як крок до людини майбутнього, до надлюдини – здорової, успішної, вродливої, забезпеченої тощо. Яскравим же прикладом реалізації прагнень сучасної людини трансформувати та вдосконалити своє Я слугує потужний стрибок в області медицини та генної інженерії. Як зауважує М. Яцино, «медицина, одночасно зі зникненням есхатологічного плану, повинна була перейняти інтегруючу і нормалізуючу функції релігії. Перспективу вічного життя змінила обіцянка життя “високої якості”» [8, с. 133]. Таким чином, ці відчайдушні прагнення людини вдосконалюватись і прогресувати пов'язані з втіленням однієї з її споконвічних мрій – отримати вічне життя. Медикалізація сучасного суспільства, усе більша залежність людини від медичних послуг та застережень, прагнення «стерилізувати»

оточуючий світ та створити досконалий образ себе сприяли тому, що медицина нагадує новітню форму вірування, своєрідну релігію для масового суспільства.

Однак медицина сьогодні спрямована не стільки на лікування хвороб, скільки на їх запобігання: «Вам слід потурбуватись про себе ще до того, як з Вами щось трапиться». Превентивні заходи безпеки здоров'я наповнюють прилавки в аптечних кіосках, у рекламних роликах ми чуємо заклики не втрачати жодної хвилини, поспішати вберегти своє здоров'я, вчасно звертатись до лікаря та вести здоровий образ життя. ЗМІ, активно популяризуючи образ здорової успішної людини, роблять здоров'я комплексним феноменом: «Здоров'я – це також молодий та блискучий вигляд, спортивний силует, хороші зв'язки, вдалий секс, перспективна робота, оптимізм і висока самооцінка. Комерціалізоване здоров'я – це “комплексне” здоров'я, оскільки метою є не просто життя, а “повне життя”» [8, с. 151]. Таким чином, чималі кошти сучасних індивідів витрачаються на те, аби, вдосконаливши себе, підвищити і рівень власного життя. Підкреслимо, що проблема криється набагато глибше – розчинившись у масовому суспільстві, увібравши в себе стереотипи та нав'язавши собі популярні образи зі сфери мас-медіа, людина втрачає своє сутнісне Я, губиться у вирі буденності та не здатна ідентифікувати себе, визначити власні потреби і, перефразовуючи М. Гайдеггера, «почути своє буття».

М. Яцино, досліджуючи тенденції індивідуалізму у сучасному масовому суспільстві, приходять до висновку, що пошуки людиною себе зайшли настільки далеко, що їй потрібна професійна допомога для того, аби не заблукати у власній іманентності. «У більшості досліджень, присвячених культурі споживання, і в публічних дискусіях гедонізм, поблажливе ставлення до себе та інфантильна відсутність відповідальності є домінуючим стилем життя. Однак варто звернути увагу на те, що дії та стратегії, пов'язані з демедикалізацією показують, як пише Ніколас Роже, що відчуття власної свободи супроводжує нечуване деспотичне ставлення до себе <...> Виснаження себе роботою, жорстокими дієтами, тренуваннями та здоровою їжею, є порушеннями самоконтролю чи новими видами залежностей» [8, с. 153-154]. Сучасна людина є вкрай стурбована пошуком власної ідентичності і у цих пошуках вона доходить до крайнощів: вона вибудовує перед собою ідеал, якого прагне досягти усіма можливими способами – від фруктової дієти до високотехнологічного протезування. Незадоволеність людини своїм тілом, своїм внутрішнім світом, своїм хобі, своєю роботою тощо призводить до того, що вона відчайдушно копірається у собі та вишукує способи переробити себе на новий лад.

Зауважимо, що за сучасного стану справ намагання людини трансформувати себе, витворити більш досконалий аналог власного Я, не вичерпується дієтами та здоровим образом життя. Окрім таких «поблажливих» форм самовдосконалення, існують і більш радикальні заходи, одним з яких є пластична хірургія. Остання функціонує саме для тих, у кого вистарчає сміливості та фінансових можливостей змінити свою зовнішність, не переступаючи при цьому межу між можливостями людини як такої та роботоподібної істоти, що є справою, можливо й недалекого, але майбутнього. Використовуючи потенціал сучасної пластичної хірургії людина може змінювати практично все – від уже звичних змін розмірів тих чи інших ділянок тіла, форми носа чи очей, і до кольору шкіри та навіть зміни статі. Подібні прояви універсалізації людської зовнішності, усунення національних та расових особливостей є своєрідною спробою сформувати цілісний образ людини, якій приписуються лише позитивні якості, на яку слід рівнятись, яка є символом успішності, здоров'я, краси та гармонії.

Підкреслимо, що наскільки б активно ми це не заперечували, наше сприйняття зовнішності іншого так чи інакше пов'язане з певними асоціаціями – часто ми виносимо судження про певну особу ще до акту безпосереднього спілкування. Так, користуючись громадським транспортом, ми притискаємо до себе сумку сильніше, якщо поруч із нами стоїть «підозрілий чоловік». Висновок же про його «злочинні наміри» ми зробили на основі його намагань приховати погляд, темного волосся, неохайного вбрання чи, скажімо, смуглявої шкіри тощо. Й не дивно, що чимало людей «екзотичної зовнішності» прагне позбутись тих образів, які породжує в головах інших їх зовнішній вигляд. Так, К. Падмор зазначає, що «чимало американок азіатського походження віддаються на блефаропластику, яка позбавляє від тілесних ознак азіатської спадщини, через поширені негативні асоціації між цими ознаками і такими рисами характеру як в'ялість, пасивність, дурість, хитрість та консервативність. У той

же час “західні” риси асоціюються з розумом, винахідливістю та впевненістю у собі» [3, с. 103]. Таким чином, особа змінює свою зовнішність з метою змінити уявлення оточуючих про її сутність. Важливо, що водночас вона змінює і своє власне уявлення про себе, адже ці трансформації пов’язані також із внутрішнім глибинним усвідомленням своєї меншовартості.

У процесі формування ставлення до себе не останню роль відіграють ЗМІ: беручи до рук номер популярного глянцевого журналу, людина очікує побачити «правильних нормальних людей» – стандартної зовнішності, успішних, цікавих, креативних тощо. Мас-медіа формують наші уявлення про «правильну зовнішність», що негативно позначається на тих, хто під цей ідеал не підпадає. Як влучно зауважує К. Падмор, тиражування в мас-медіа певних образів, зокрема англо-американського чи європейського типів зовнішності, їх популяризація та нав’язування як найбільш успішних, призводить до того, що багато жінок почуваються невпевнено у своєму власному тілі. Вони намагаються змінити себе, виправити недоліки, помилки, яких «припустилась природа». Отримавши позитивний заряд від рекламних слоганів на кшталт «Живемо лише один раз! Не зволікай! Ти гідний кращого!», індивіди (як жінки, так і чоловіки) поспішають до хірургів, вдосконалюватись та водночас підвищувати якість свого життя. Так, сьогодні не викликає здивування бажання жінок середнього і старшого віку за допомогою пластичної хірургії зменшити кількість жирових відкладень, усунути зморшки чи пігментні плями. Не дивує нас і прагнення чоловіків відновити волоссяний покрив, підвищити статеву активність чи призупинити процеси старіння. Однак до пластичних хірургів звертаються і молоді дівчата, які прагнуть бути схожими на моделі з обкладинок модних журналів, на улюблених співачок чи популярних акторок. Таким чином, що доступнішими і популярнішими стають косметологічне втручання та корекція тіла, тим швидше збільшується кількість бажаючих вдосконалити свої природні дані. [3]

Вище йшлося про тих людей, які довершують себе за допомогою пластичної хірургії, але це зовсім не означає, що ті, хто не ризикує реальними тілесними трансформаціями, не видозмінює образ власного Я у інший спосіб. У цьому контексті доцільно згадати про «віртуальну хірургію». Остання тісно пов’язана з впровадженням у буденність людського життя мережевих технологій. Так, Е. Рейд зосереджуючи свій аналіз на сфері віртуальних ігор, зауважує, що видозміна себе починається з простих елементів: «першим кроком у віртуальній хірургії, якій гравці можуть піддавати себе, є косметичні трансформації. Вони дають можливість оминати межі, визначені культурними конструкціями краси, потворності та моди. Подібні зміни бувають невеликими, викликаними бажанням виглядати в чужих очах привабливо, вражаюче і завдяки цьому отримати популярність» [4, с. 206]. Віртуальний світ сьогодні є тією площиною, на якій людина трансформує себе на будь-який лад: починаючи з вигаданих псевдонімів (які не меншою мірою несуть смислове навантаження та можуть впливати на статус користувача у співтоваристві), стилю мовлення, соціального статусу, й завершуючи зміною статі. Принагідно зауважимо, що зміни саме статевого характеру на сьогодні викликають найбільше нарікань та звинувачень у брехливості з боку оточуючих. Так, згідно з Е. Рейд, наше ставлення до особи значною мірою залежить від статевої приналежності (манера спілкуватись, естетичні та етичні критерії оцінювання, етикет у поведінці тощо), й відповідно викривлення чи повідомлення неправдивої інформації про свою приналежність до тієї чи іншої статі, сприймається нами як маніпуляція, як свідоме використання нас у певних цілях. [4] Проте це швидше пов’язано з традиційними цінностями і в подальшому, зі зміною ролей у суспільстві, відмовою від стереотипів стосовно статевої характеристик та підвищенням толерантного ставлення до секс-меншин, подібні агресивні реакції відійдуть у минуле.

Важливо, що усі вищезазначені зміни стосуються не лише зовнішності, але й внутрішнього світу людини. Особа впевнена, що «правильні» розріз очей, статева приналежність чи стиль мовлення забезпечать їй не лише високий статус у соціальній ієрархії, а й підвищать її самооцінку. Людина прагне стати кращою, вродливішою, мати більше талантів та можливостей, дивувати та захоплювати інших, що, у свою чергу, породжує у ній жагу до трансформації себе. З огляду на це, дедалі актуальнішою стає та проблема, що спокуса існувати у віртуальності, можливість приміряти на себе різні ролі призводить до втрати людиною смаку до реальності. Д. Якобсон, досліджуючи поведінку індивідів у віртуальних товариствах, наводить приклад відгуку одного з користувачів для того, щоб показати, наскільки

видозмінюється наше сприйняття реальності у порівнянні з віртуальним світом: «можна просто дивуватись, що у звичній ситуації люди виглядають досить звичайно. Тут же вони постають перед вами більш дотепними, кумедними, розумними і сексуальними, ніж у реальності. Власне, такий образ і створюється, але при особистій зустрічі раптово з'ясовується, що Ваш співрозмовник сором'язливий чи щось там ще. Мій приятель розповів мені, що він був розчарований, коли почав зустрічатись зі своїми МОО-співрозмовниками. Вони видавались йому напівфабрикатами» [7, с. 189-190]. Фактично, віртуальність перетворюється для нас на світ буденного існування, у той час як фізична реальність – у його недолугу пробну версію. Водночас, відбувається втрата людиною можливості ідентифікувати себе у різних площинах існування та розчинення окремого Я у вирі потенційних образів.

Усі вищезазначені маніпуляції людини зі своїм тілом, біологічне вдосконалення останнього, підвищення рівня активності та тривалості життя за допомогою медицини, пластичної хірургії, технологічного оснащення, зміщення реального існування у площину віртуальності тощо демонструють прагнення сучасної людини перестрибнути себе, вдосконалити та покращити «базову комплектацію». Й справді, розвиток сучасних технологій може запропонувати людині більше: «для технічно оснащених життєвих процесів людського організму нанотехнології проєктують образ виробничого підприємства, що об'єднує в одне ціле людини і машину; воно саморегулюється, контролюється і оновлюється, постійно ремонтується і вдосконалюється» [5, с. 54]. Однак виникає запитання: перед чим стоїть сучасна людина – перед загибеллю людського виду як такого чи перед стрибком у майбутнє, де людина перетвориться у богоподібного робота? Чи не стикнеться людство з проблемою відмирання моральності та цінностей, які підтримували суспільство протягом досить тривалого часу? Чи знадобиться постгуманістичному суспільству моральність як така? Ці питання є вкрай важливими, оскільки постгуманістичне майбутнє є не настільки віддаленим у часі й людство швидко крокує до нього, використовуючи технологічний потенціал.

Робимо висновок, що на сьогодні людина ще не готова відкинути традиційні норми та моральні цінності співжиття з іншими. Стиль поведінки, який докорінно відрізняється від усталених правил, видозміни, які суттєво вирізняють особу з-поміж інших, експерименти зі своїм тілом, свідомістю та ідентичністю засуджуються більшістю та зустрічають опір як у сфері етики, так і у сфері законодавства. Однак видозміни суспільної моралі є неминучими: «штучно покращені люди, кіборги і роботи підготують ґрунт для богоподібних постлюдей. Легше уявити кіборгів і роботів, ніж справжніх постлюдей, і їх здібності (а отже, й цілі) набагато перевершать наші. <...> Курцвейл вважає, що сингулярність буде досягнута у середині цього століття, коли відкриття у нанотехнології, генетичній інженерії, робототехніці і штучному інтелекті з'єднаються у точці для того, щоб зробити можливим виникнення істот настільки величезних і разом з цим настільки незбагнених, що людство буде їм поклонятися, як богам, у яких ми можемо повірити!» [6]. Якщо рух людини до стадії постгуманізму не зменшить обертів, виникне проблема анігіляції усіх існуючих норм – від етичних до релігійних. У зв'язку з цим аналіз ціннісного каркасу, який триматиме на собі майбутнє постгуманістичне суспільство, слугуватиме матеріалом для подальших досліджень у цій галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глэд Д. Будущая эволюция человека. Евгеника двадцать первого века / Д. Глэд ; [пер. с англ. Ф. Сарнова]. – М. : Захаров, 2005. – 176 с.
2. Липовецки Ж. Эра пустоты. Эссе о современном индивидуализме / Ж. Липовецки ; [пер. с фр. В. Кузнецова]. – СПб. : Владимир Даль, 2001. – 336 с.
3. Падмор К. Выразительная плоть: косметическая хирургия, физиогномика и стирание визуальных различий / К. Падмор ; [пер. с англ. А. Смирнова] // Массовая культура: современные западные исследования. – М. : Фонд научных исследований «Прагматика культуры», 2005. – С. 97-113.
4. Рейд Э. Идентичность и кибернетическое тело / Э. Рейд ; [пер. с англ. Н. Эдельман] // Массовая культура: современные западные исследования. – М. : Фонд научных исследований «Прагматика культуры», 2005. – С. 204-220.
5. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы. На пути к либеральной евгенике? / Ю. Хабермас ; [пер. с нем. М. Харькова]. – М. : Весь Мир, 2002. – 144 с.

6. Циммерман М. Религиозные мотивы в технологическом постгуманизме : [электронный ресурс] / М. Циммерман ; [пер. с англ. Е. Пустошкина]. – Режим доступа : <https://docs.google.com/file/d/0B1-zXES9nK8OODJkYTQ2ZWEtOWYxYi00Mzk4LTg5NDYtNjk4NmU4ODJiMDg5/edit?pli=1>.
7. Якобсон Д. Формирование образа в киберпространстве: online-ожидания и offline-реальность в «текстовых» виртуальных сообществах / Д. Якобсон ; [пер. с англ. Е. Длугача] // Массовая культура: современные западные исследования. – М. : Фонд научных исследований «Прагматика культуры», 2005. – С. 177-203.
8. Яцино М. Культура индивидуализма / М. Яцино ; [пер. с польск. А. Комаристова]. – Х. : Гуманитарный центр, 2012. – 280 с.

УДК 130.2:316.351

Рыжкова Д. С.

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

ТРУДНОСТИ В ОПРЕДЕЛЕНИИ ИДЕНТИЧНОСТИ СОВРЕМЕННОГО ИНДИВИДА

В статье идёт речь о классических формах определения идентичности и их соответствию или несоответствию реалиям современного мира. Анализируются такие типичные форматы идентичности, как национальная, гендерная, религиозная идентичность. Поднимается вопрос о трудностях, стоящих перед современным индивидом в попытке найти и окончательно закрепить за собой ту или иную идентичность. Выясняется степень консолидации индивидов с теми социальными группами, за которыми исторически закреплена идентификационная функция. Сделан вывод о необходимости пересмотра классических взглядов на идентичность и поиска новых принципов и оснований для человеческой идентификации.

Ключевые слова: идентичность, нация, город, религия, гендер.

У статті йдеться про класичні форми визначення ідентичності та їх відповідність чи невідповідність реаліям сучасного світу. Аналізуються такі типові формати ідентичності, як національна, гендерна, релігійна ідентичність. Піднімається питання про труднощі, що стоять перед сучасним індивідом у спробі знайти і остаточно закріпити за собою ту чи іншу ідентичність. З'ясовується ступінь консолідації індивідів з тими соціальними групами, за якими історично закріплена ідентифікаційна функція. Зроблено висновок про необхідність перегляду класичних поглядів на ідентичність і пошуку нових принципів і підстав для людської ідентифікації.

Ключові слова: ідентичність, нація, місто, релігія, гендер.

In the article it is told about the classical forms of specification of the identity and their compliance or non-compliance with the realities of the modern world. It is analyzed the typical formats of identity such as a national, gender, religious identity. The questions about the difficulties facing to the modern individual in an attempt to find and finally fix one or another identity is raised. It is finding out the degree of consolidation of individuals with those social groups, for which historically anchored the identity function. It is concluded about the necessity of revising the classical views on the identity and about the search for new principles and basis for human identification.

Keywords: identity, nation, city, religion, gender.

Основной *проблемой* данной статьи является попытка выяснить актуальность исторически сложившихся форм идентичности для современного мира. *Актуальность* работы состоит в том, что немногие авторы на данном этапе пришли к комплексному взгляду на идентичность, предпочитая дробить его на мелкие составляющие. Здесь же предпринята попытка охватить максимальное количество форм. *Целью* работы является выявление несостоятельности национальных, гендерных, религиозных подходов в целостном взгляде на идентичность. При приближении к цели решается *задача* обзора классических тем. *Степень разработанности* проблемы представлена довольно большим количеством авторов, однако для